

Урок 1

Тема: Вступ. Роль художнього перекладу в сучасну добу. Оригінал і переклад. Види перекладів. Видатні українські перекладачі

(ТЛ) Поглиблення понять: оригінал і переклад

Мета: розвиток компетентностей

предметних і комунікативних: знання і розуміння понять **оригінал** та **переклад**, видів перекладу та уміння пояснити їхню подібність і відмінність; уміння активно слухати і самостійно передавати за допомогою різних засобів візуалізації власне розуміння почутого та/або прочитаного повідомлення, структуруючи інформацію, аналізувати окремі мовні явища в текстах художніх перекладів, висловлювати власні думки і міркування щодо ролі художнього перекладу для розвитку культури, представляти улюблені книжки зарубіжної літератури в українських перекладах, постаті українських перекладачів;

ключових: розвиток уміння створювати власне повідомлення (усне або письмове) про доробок 1–2 українських перекладачів, спираючись на друковані або цифрові джерела інформації; формування ціннісних орієнтацій (потреби в читанні художньої літератури для самопізнання й пізнання світу, цінування художньої літератури як мистецтва слова).

Обладнання: ПК, презентація за темою уроку, роздаткові картки, підручники, зошити.

Тип уроку: урок формування нових знань, умінь та навичок.

Ногами людина повинна вrostати в землю своєї батьківщини, а очі її нехай оглядають весь світ.

Дж. Сантаяна, американський письменник, філософ

Зміст уроку

I. Актуалізація знань

Вступна бесіда про літературні надбання минулого року. Презентація прочитаних учнями під час канікул творів зарубіжної літератури. Знайомство з підручником.

II. Мотивація навчальної діяльності

Повідомлення теми уроку. Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми.

Робота з епіграфом.

– Як ви розумієте вислів Джорджа Сантаяни?

– Як думка Джорджа Сантаяни стосується перекладацької справи?

Слово вчителя. Кожен народ світу має свою літературу. Як вона називається? Правильно, національна література. Але згодом досягнення національних літератур, кращі твори стають загальним надбанням. Яке явище виникає? Так, світова література. Музичне мистецтво, живопис, скульптура, архітектура незалежно від місця їхнього створення зрозумілі більшості людей без додаткових пояснень. Іншомовні літературні твори потребують перекладу. Тому сьогодні ми розглянемо явище художнього перекладу.

III. Сприйняття і засвоєння матеріалу

Робота з ілюстрацією (фреска Доменіко Гірландайо «Святий Єронім, покровитель перекладачів» та коментар до неї (с. 4 підручника)).

– Як ви гадаєте, чому мистецтво перекладу має свого святого покровителя?

Поетична хвилинка. М. Рильський. Сонет «Мистецтво перекладу».

Іде стрілець на незнайомий луг.	Не вбити, ні! Для всяких аналогій
Чи птиця ж є? Чи день сьогодні вдалий?	Межа буває: треба, щоб слова
Чи влучно він стрілятиме? Промчали	З багатих не зробилися убогі,
Чирки, як вихор, — і зайнявся дух.	Щоб залишилась думка в них жива
Так книга свій являє виднокруг,	І щоб душі поетової вияв
І в ті рядки, що на папері стали,	На нас, як рідний, з чужини повів.
Ти маєш влучити, мисливцю вдалий,	
І кривим людям принести, як друг.	

Обговорення поетичного твору.

– Чому М. Рильський, відомий поет і перекладач, порівнює перекладача з мисливцем?

– Яке завдання він ставить перед майбутнім перекладачем?

– Сформулюйте власне визначення поняття «переклад».

Творчо-аналітичне завдання. Опрацювання статті підручника «Роль художнього перекладу в сучасну добу» (с. 4–7). Формулювання теми та основної думки тексту.

Засвоєння понять ТЛ.

Оригінал – первісний текст, створений мовою, якою володіє і яку обрав автор.

Переклад – 1) передача змісту усного висловлювання чи писемного тексту засобами іншої мови; 2) текст, відтворений засобами іншої мови.

Художній переклад – різновид літературної творчості, внаслідок якої твір, створений однією мовою, отримує «нове життя» в іншій, зберігаючи зміст, форму та художні особливості.

IV. Формування знань, умінь, навичок, компетенцій

Візуалізація матеріалу. Створення таблиці-схеми «Види перекладів»: 1) за формою: усний, письмовий і технічний (комп'ютерний); 2) за способом перекладу: з оригіналу, з мови-посередника або підрядника; 3) за відповідністю оригіналу: повний або неповний, точний або вільний (переказ, переспів і наслідування).

Виконання інтерактивної вправи «Оригінал і переклад. Ознаки»: <https://learningapps.org/display?v=p8d0dy8h224>

Робота в групах. Дослідження та зіставлення перекладних текстів.

Група 1. Текст 1. ...Вілл Пурпуровий і Маленький Джон подалися в Бернесдейль купити кілька пар зеленого одягу для тих своїх товаришів, які вже світили голими колінами й ліктями. Але вважаючи, що не варто обом зразу лізти в петлю, вони біля міста розділилися. Вілл почимчикував крізь браму, а Джон заліг по цей бік муру за пагорком і став чекати.

Раптом він побачив, як Вілл, мов ошпарений, вискочив з брами назад, а слідом за ним, майже наступаючи на п'яти, гнався сам шериф і десятків шість його людей... Шериф та його посіпаки вибивалися з сил, проте все ж таки не припиняли погоні... Його вже й так майже наздоганяв один з переслідувачів. То був найкращий бігун шерифового війська, на ім'я Вільям Трент. До Вілла йому залишалося не більше двадцяти кроків, і він скорочував цю відстань швидко, мов хорт. Побачивши небезпеку, яка нависла над його другом, Маленький Джон блискавично скочив на ноги, натягнув лук і пустив смертоносну стрілу. Краще було б

Вільяму Тренту лежати того дня хворим у ліжку, — оповідає старовинна балада, — ніж зустрітися з стрілою Маленького Джона під шатами зеленого лісу. Це було його останнє змагання з бігу. (За «Робін Гуд. Переказ старовинних англійських народних балад» у перекладі Юрія Юри.)

Текст 2. Уривок перекладу балади Олени О'Лір «Робін Гуд і Гай Гісборн» (с. 13–14 підручника).

– Чим схожі і чим відрізняються ці переклади? До якого виду ви їх віднесете?

Група 2. Тексти 3–5 «Нічна пісня подорожнього» Й. В. Гете (в підряднику та перекладах).

Підрядник	Микола Бажан	Михайло Старицький
Над усіма вершинами спокій, у височині легкий подих вітру. Пташки мовчать у лісі. Почекай тільки, скоро відпочинеш ти теж.	На всі вершини Ліг супокій. Вітрець не лине В імлі нічній. Замовк пташиний грай. Не чути шуму бору. Ти теж спочинеш скоро – Лиш зачекай.	Темна ніч вершини Сном оповила, По німій долині Морем стала мла. Не курить за ставом, Не тремтять листи... Почекай – небавом Одітхнеш і ти!

– Чим схожий, чим відрізняється зміст відомого вам вірша в українських перекладах?

– Яку українську версію поезії можна назвати перекладом, а яку – переспівом?

V. Закріплення матеріалу, узагальнення та корекція знань

Бесіда за змістом уроку.

– Що означає слово «оригінал» стосовно літератури?

– Що таке переклад? Чому стверджують, що справжній художній переклад – це творчість?

– Як взаємопов'язані поняття «оригінал» і «переклад»? Що є спільного між цими поняттями і чим вони відрізняються?

– Назвіть імена відомих вам перекладачів.

Учнівські мініповідомлення про постаті українських перекладачів і перекладачок.

Підсумкова бесіда: запитання 1–4 підручника на с. 7.

VI. Підбиття підсумків

Рефлексія «Моя думка». Яку роль відіграють переклади в розвитку світової літератури і культури загалом?

Працюємо вдома

1. Перечитайте вступну статтю підручника.

2. Вивчіть поняття *оригінал, переклад*.

3. Виконайте творчо-дослідницьке завдання 5 підручника зі с. 7.

Додатки

Роздаткова картка 1 (слайд презентації)

Вимоги до художнього перекладу

Англійський перекладач Теодор Сейворі у книзі «Мистецтво перекладу» (1957) виклав шість протилежних пар вимог до перекладу, які показують ступені взаємозв'язку перекладу з оригіналом.

Переклад має передавати слова першотвору	Переклад має передавати думки першотвору
Переклад має читатися як оригінал	Переклад має читатися як переклад
Переклад має відтворювати стиль автора	Переклад має відтворювати стиль перекладача
Переклад має читатися як твір, сучасний оригіналові	Переклад має читатися як твір, сучасний перекладачеві
Переклад може мати пропуски, доповнення, додатки	Переклад повинен бути точним, не мати пропусків та додатків
Поезію можна перекладати прозою (необов'язковість дотримання форми твору)	Поезію слід перекладати віршами (обов'язковість дотримання форми твору)

Роздаткова картка 2 (слайд презентації)

Пам'ятка порівняння оригіналу (підрядника) і художнього перекладу

1. Визначте художні особливості оригіналу. З'ясуйте, які елементи і образи в ньому відіграють найважливішу роль (художня домінанта).
2. Простежте, чи вносить перекладач якісь зміни (чи є пропуски, заміни, нові елементи в перекладі, зміна форми твору).
3. Поміркуйте, чим можна пояснити внесені перекладачем зміни в тексті перекладу.
4. Визначте характер втрат (основні чи другорядні елементи твору).
5. Зробіть висновок про близькість оригіналу й перекладу.